

DOI: 10.30840/2413-7065.4(89).2023.293426

ЗУСТРІЧ МІНІСТРА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ УКРАЇНИ ОКСЕНА ЛІСОВОГО З ПАВЛОМ МОВЧАНОМ, СТЕПАНОМ ХМАРОЮ, ІВАНОМ ЗАЙЦЕМ, ГЕОРГІЄМ ФІЛІПЧУКОМ: РОЗВИТОК УКРАЇНОЗНАВСТВА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

13 липня 2023 р. відбулася важлива зустріч Міністра освіти і науки України Оксена Лісового зі Степаном Хмарою, Павлом Мовчаном, Іваном Зайцем і Георгієм Філіпчуком. Півторагодинна розмова була присвячена суспільно вагомим темам розвитку української освіти, національної науки та українознавства в умовах російсько-української війни. Її головні аспекти академік НАПН України Георгій Філіпчук висвітлив на шпальтах всеукраїнського культурологічного тижневика «Слово Просвіти» у публікації «Справа вчителя – одна з величних справ в історії».

За більш ніж тридцять років існування сучасної Української держави в гуманітарній сфері загалом й освітній і науковій галузях зокрема накопичилася низка проблем. Найбільш кричущі з них – це значне їх недофінансування і як наслідок катастрофічна втрата престижу в українському суспільстві професій педагога й науковця, велика розбіжність в якості знань, які надають міські й сільські школи, скорочення державних видатків на книгодрукування, книгорозповсюдження й бібліотеки, припинення чи зменшення до мінімуму видавничої діяльності багатьох освітянських і наукових видавництв тощо.

Як зазначає знайий український політик, науковець, освітянин, громадський діяч, доктор педагогічних наук, професор Георгій Філіпчук, зустріч з Міністром навколо окреслених проблем, які є надзвичайно актуальними для

України, відбувалася в час жорстокої російсько-української війни, яку Оксен Лісовий, як воїн, сприймає особливо чутливо, стверджуючи, що «його нинішній фронт (як очільника МОН) надскладний і знаходиться поруч з мілітарним» [2, с. 5].

На думку Георгія Георгійовича, освіта в Україні має характеризуватися такими головними принципами: 1) якісне викладання (високоякісна педагогічна освіта, кваліфіковані фахівці, безперервне удосконалення професійних компетентностей, належні зарплата й умови праці педагогів); 2) якісні інструменти (добротні змістовно й дидактично навчальні плани, програми, підручники, сучасні навчальні матеріали та ресурси, інформаційно-комп'ютерні технології); 3) якісне соціосередовище (безпечні здоров'язбережні, культуровідповідні умови, які забезпечують якість навчання і виховання); 4) україноцентричність змісту освітньої політики та її європейськість із високими стандартами якості [2, с. 5].

Георгій Філіпчук переконаний, що фундаментальна й прикладна наука в Україні є головним чинником національної безпеки, вона конче необхідна українському народу, без неї Українська держава стає напівколоніальною та неконкурентоспроможною. Витіснення науки із державних пріоритетів спричинило: 1) падіння її престижу як привабливого виду життєдіяльності, особливо для талановитої української

молоді; 2) економічні й соціальні негаразди; 3) розвал багатьох наукових шкіл; 4) міграцію за кордон «мізків»; 5) кризу оновлення наукового персоналу [2, с. 5].

Враховуючи всі зазначені вище проблеми, на зустрічі з Міністром було запропоновано, зокрема: створити на базі Науково-дослідного інституту українознавства Міністерства освіти і науки України Всеукраїнський Центр Івана Огієнка та розглянути пропозицію присвоєння Інституту імені цього великого українця; якісно змінити координуючу та змістову роль у реалізації концепції українознавства цього провідного наукового закладу України, зорієнтувавши його на утвердження ідеалів духовної соборності і єдності українства, цінностей національної культури, української мови, історичної пам'яті та зміцнення державності; активно долучити Інститут до реалізації знакового національного проекту в столиці України – «Пантеон видатних діячів Української Державності». Зважаючи на масову міграцію у воєнний час дітей та молоді за кордон, конче потрібно сформувавши програму розвитку освіти для українців за межами України, в якій була б чітко окреслена мета, пріоритетні напрямки розвитку, зміст та процес українознавчого навчання й виховання, організаційні, дидактичні та економічні засади [2, с. 5].

Треба відзначити, що Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки України (далі – НДІУ) під орудою його директора, голови Вченої ради НДІУ, доктора філософії, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки Василя Чернеця активно долучився до процесу збереження і повернення з

російського полону духовної і культурної спадщини, цінностей національної культури. З цією метою вчені-українознавці 25 травня 2023 р. провели Міжнародну науково-практичну конференцію «Проблеми ідентичності культурної спадщини України в умовах російсько-української війни та у повоєнний період». На ній науковці, освітяни та представники громадянського суспільства України обговорили низку актуальних проблем, які постали перед українським соціумом під час повномасштабної російсько-української війни, а саме ідентифікація культурно-мистецьких надбань, що допомагають осмисленню етнічної самобутності, утвердженню національної ідентичності, та створили експертні ради, які активно працюють над проблемами ідентифікації української культурної спадщини і підготовкою відповідних експертних висновків для національних державних інституцій та міжнародних, зокрема – ЮНЕСКО.

5 жовтня 2023 року голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка П. М. Мовчан та директор НДІУ В. Г. Чернець уклали меморандум про співпрацю з метою об'єднання зусиль задля розвою громадянського суспільства, міждисциплінарного розвитку у профільних сферах історії, культури, науки, спрямованих на піднесення національної свідомості, самооцінки нації та гідності, патріотизму, розширення міжнародної співпраці у сфері освіти і науки, інтеграції вітчизняної системи освіти і науки до світового науково-освітнього простору з урахуванням кращих закордонних та національних практик. Основні напрямки співпраці: здійснення співробітництва на партнерських засадах у сферах

організаційної, аналітичної, наукової та методичної роботи, інформаційного забезпечення; підготовка пропозицій до державних програм, проєктів законів, інших нормативно-правових актів і документів, спрямованих на створення умов для реалізації державної політики розвитку освіти, науки, українознавства як основи формування української нації, піднесення рівня національної свідомості суспільства, ідеології та політики суспільного розвитку та державотворення України; сприяння зміцненню зв'язків з українцями за кордоном із використанням широкого спектра форм співпраці з діаспорою; організація та проведення спільних наукових досліджень з актуальних проблем сучасного суспільства, світових тенденцій розвитку освіти, педагогічної та психологічної наук, українознавства як науки про Україну, її історію, світове українство; написання і видання спільних наукових, навчальних і навчально-методичних праць, колективних монографій, підручників і посібників; сприяння розширенню й активізації співпраці з країнами Європейського Союзу, міжнародними організаціями і фондами; проведення спільних нарад, семінарів, конференцій, форумів, круглих столів, експертних обговорень та інших заходів з питань щодо шляхів і перспектив соціально-економічного, культурно-духовного, освітньо-наукового розвитку України [1].

Своїм державницьким підходом до вирішення важливих справ Павло Михайлович і Василь Гнатович вкотре підтвердили, що де є порозуміння між українцями, де є консолідація їх зусиль, там буде гідний результат, вагомий здобутки й, зрештою, – перемога, якої так потребують українці.

26 жовтня 2023 р. у м. Києві, у приміщенні НДІУ, вул. Ісаакяна, 18, відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток українознавства в умовах повномасштабної російсько-української війни: від захисту культурної спадщини України до консолідації українців і світового українства» (формат проведення – офлайн та онлайн). Науковці, освітяни, військовослужбовці Сил оборони України та представники громадянського суспільства активно й продуктивно обговорювали низку важливих проблем, які наразі постали перед Україною та її громадянами в умовах повномасштабної російської агресії, вирішення яких посприяє актуалізації українознавства для консолідації української політичної нації й пришвидшить перемогу над російськими загарбниками.

Під час проведення наукового заходу його учасники обговорили такі пріоритетні питання: проблеми ідентичності культурної спадщини України в умовах російсько-української війни та у повоєнний період; етнокультурний розвиток сучасного українського суспільства в умовах повномасштабної російсько-української війни; геополітична суб'єктність України в умовах глобальних викликів; українознавство в системі національно-патріотичного виховання учнівської молоді в процесі збереження та відтворення ідентичності української нації в Україні та за кордоном; особливості сучасної державної мовної політики в східних і деокупованих регіонах України; громада українців Криму: формування, стан, перспективи і асиміляційні загрози (кінець XVIII – початок XXI ст.); утвердження української політичної нації: синергія національної єдності в умовах спротиву російській агресії.

За підсумками роботи учасники наукового форуму прийняли ухвалу конференції: 1) Звернутися до керівництва Міністерства культури та інформаційної політики України з клопотанням завершити повернення П. І. Чайковського до культурної спадщини України та зберегти його прізвище у назві Національної музичної академії України. 2) Звернутися до Кабінету Міністрів України з проханням не відновлювати Каховську ГЕС, а зберегти Великий Луг для проведення комплексних наукових досліджень і після закінчення російсько-української війни створити на його базі Національний історико-екологічний заповідник. 3) Звернутися до керівництва Міністерства культури та інформаційної політики України з клопотанням дозволити представити колективну монографію «Заборонити рашизм» у прайм-таймі єдиного телемарафону України та надати їй потужний інформаційний супровід.

Також вчені-українознавці успішно розвивають міжнародний напрям своєї діяльності. Впродовж цього року Інститут створив понад 20 філій НДІУ за межами України, зокрема в США, Канаді, Мексиці та у багатьох країнах Європейського Союзу. Особливо треба відзначити, що на їх створення й функціонування Українська держава не витратила з державного бюджету жодної гривні, які зараз потрібні для фінансування Сил оборони України задля пришвидшення перемоги над російськими загарбниками. Усі філії НДІУ працюють виключно на волонтерських засадах. Щоденна комплексна й системна праця

співробітників зарубіжних філій НДІУ допомагає їм знаходити однодумців, створювати дієздатні колективи помічників, формувати прихильну до України й українців громадську думку за кордоном і крок за кроком наближати перемогу в російсько-українській війні.

Маємо надію, що Міністр Оксен Лісовий та очолюване ним Міністерство освіти і науки України дослухаються до порад і пропозицій знаних в Україні та за її межами інтелектуалів і патріотів-державників – Павла Мовчана, Степана Хмари, Івана Зайця, Георгія Філіпчука.

У свою чергу співробітники НДІУ докластимуть максимум зусиль для впровадження українознавства в освітній, науковий, інформаційний та публічний простір України, тим самим значно посилюючи україноцентричний розвиток громадянського суспільства, сприяючи об'єднанню української політичної нації й пришвидшуючи перемогу українців у повномасштабній російсько-українській війні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Підписання меморандуму про співпрацю. URL.: <https://ndiu.org.ua/novyny/naukovi-konferentsii-kruhli-stoly-festyvali/pidpysannia-memorandumu-pro-spiivpratsiu>
2. Філіпчук Г. Справа вчителя – одна з великих справ в історії. *Всеукраїнський культурологічний тижневик «Слово Просвіти»*. 20 – 26 липня 2023. №29 (1216). С. 5.

Юрій ФІГУРНИЙ

orcid.org/0000-0002-6463-0920

кандидат історичних наук, завідувач відділу української етнології НДІУ